

ฟ้องตบปากเพื่อหยุดพูด: สถานการณ์และปัญหาการดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อระงับการมีส่วนร่วมในประเทศไทย

สุทธิชัย รักจันทร์*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการศึกษาถึงประเด็นการฟ้องคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมหรือการฟ้องคดีปิดปากซึ่งก่อให้เกิดความกลัวและภาระจากการดำเนินคดี ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ด้วยการเก็บข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์และประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการฟ้องคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมในประเทศไทยระหว่างปี 2557-2566

ผลการวิจัยพบว่า 1. สถานการณ์การฟ้องคดี การฟ้องคดีปิดปากเชิงกระบวนการยุติธรรมถูกฉวยใช้เป็นเครื่องมือ ลักษณะเป็นการฟ้องคดีปิดปากมีทั้งการที่บริษัทฟ้องประชาชน นักกิจกรรม สื่อสารมวลชน นักปกป้องสิทธิมนุษยชนหรือองค์กรพัฒนาเอกชน และหน่วยงานรัฐแจ้งความและดำเนินคดี ส่วนมากเป็นการฟ้องคดีที่มีโทษทางอาญาและการฟ้องคดีมีนัยสำคัญด้านการหยุดยั้งกิจกรรมทางการเมือง ด้านรูปแบบการดำเนินคดีพบว่า มี 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบการฟ้องเพื่อให้หยุดการเรียกร้องทางการเมือง และ 2) รูปแบบการฟ้องเพื่อหยุดการเรียกร้องฐานทรัพยากรธรรมชาติ

* อาจารย์ประจำสาขาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
email: rakjan_b@hu.ac.th

2 วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1

2. ปัญหาการดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วม พบว่า การฟ้องคดีปิดปากมีอำนาจส่งผลกระทบต่อผู้ถูกฟ้องโดยตรง 2 ประการ คือ 1) ต้นทุนในการฟ้องคดีน้อย แต่สร้างผลกระทบสร้างความเสียหายแก่ผู้ถูกฟ้องคดี 2) การฟ้องหรือร้องทุกข์ยังพื้นที่ห่างไกลภูมิลำเนา นอกจากนี้การฟ้องคดีปิดปากอาจเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่ปราศจากการยึดมั่นในหลักนิติรัฐ นิติธรรม ซึ่งชี้ให้เห็นถึงสภาพปัญหาอันสำคัญยิ่งในกระบวนการเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยไทย

คำสำคัญ: การดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วม, ปัญหาการดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมในประเทศไทย, การเมืองกับกฎหมาย

SLAPPs to Stop Talking: The Situation and Problems of Strategic Lawsuit Against Public Participation in Thailand

Suttichai Rakjan**

Abstract

This research issues strategic lawsuits against public participation or SLAPPs that cause fear and burden from litigation. Qualitative research methods to collect data from literature review, and examine data from evidence bases, documents, research, and news. The objective of this research paper was to study the situation and problems of strategic lawsuits against public participation in Thailand from 2014 to 2023.

The research found that litigation situations, situations in judicial proceedings, and silent litigation are all used as tools in judicial proceedings. In Thailand, SLAPP lawsuits are filed by companies, individuals, activists, journalists, human rights defenders, or NGOs, and by state agencies, and are filed and prosecuted. Most of these lawsuits involve criminal penalties, and the lawsuits have a significant impact on

** Lecturer, Department of Politics and Government, Faculty of Political Science,
Hatyai University

Email: rakjan_b@hu.ac.th

4 วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1

the suppression of political activities. There are two forms of prosecution: 1) prosecution for stopping political claims and 2) prosecution for stopping natural resource claims.

The problem of strategic litigation to curb participation finds that closed litigation has the power to directly affect the defendant 1) the cost of prosecution is low, which has a high impact and causes damage to the defendant; 2) Prosecution or prosecution also occurs in remote areas. In addition, closed litigation may be a social phenomenon lacking the rule of law, highlighting a critical issue in Thailand's democratic transition.

Keywords: SLAPPs (Strategic Lawsuit Against Public Participation), Problems of Strategic Lawsuit Against Public Participation in Thailand, Politic and Law

บทนำ

การมีส่วนร่วมต่อสาธารณะ (Public Participation) ถือเป็นหลักการและแนวปฏิบัติทางการเมืองและพื้นฐานสำคัญของสังคมประชาธิปไตย ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ได้รับรองสิทธิในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นช่องทางให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมได้ เช่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการชุมนุม เสรีภาพในการสมาคมสิทธิในการเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ สิทธิชุมชน สิทธิการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ดีประชาชนที่ใช้สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญในการเข้าไปมีส่วนร่วมสาธารณะถูกคุกคามในรูปแบบต่าง ๆ อยู่เสมอ ทั้งการใส่ร้ายป้ายสี การทำลายภาพลักษณ์ การคุกคามถึงบ้าน การทำร้ายร่างกาย การใช้กำลังจากกองทัพหรือตำรวจปราบปราม การลอบสังหาร การบังคับให้สูญหาย เป็นต้น และอีกรูปแบบหนึ่งที่พบมากในปัจจุบันคือ “การคุกคามด้วยกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม” (สมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชน, 2562a, น. 4) สอดคล้องกับข้อมูลเชิงลึกของดัชนีชี้วัดของดัชนีหลักนิติธรรมระดับโลก มีข้อค้นพบที่น่าสนใจ ได้แก่ ในระหว่างปี 2565 และ ปี 2566 พบว่า หลักนิติธรรมอ่อนแอในประเทศส่วนใหญ่ พบว่า 2 ใน 3 ของประเทศทั้งหมด มีระบบยุติธรรมทางแพ่งถดถอยจากปีก่อนหน้า และ 3 ใน 4 ของประเทศทั้งหมด มีสิทธิมนุษยชนถดถอยลงตั้งแต่มีดัชนีชี้วัดหลักนิติธรรม

การดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วม (Strategic Lawsuit Against Public Participation: SLAPPs) หรือที่เรียกว่า การฟ้องคดีปิดปาก หรือ การฟ้องให้หุบปาก เป็นรูปแบบเครื่องมือที่ใช้กระบวนการของศาลเพื่อยับยั้ง ขัดขวาง ช่มชู้การวิพากษ์วิจารณ์และการแสดงความคิดเห็น หรือเสรีภาพในการ

6 วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ปีที่ 2 ฉบับที่ 1

แสดงออกหรือกลุ่มบุคคล ไม่เคารพสิทธิของเขาในการแสดงออก โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สาธารณะ ด้วยวิธีการใช้กระบวนการทางศาล (Chris Park and Michael Allaby, 2013, 394) ซึ่งส่งผลเป็นการสร้างต้นทุนในการดำเนินคดี ทั้งเกิดภาระค่าใช้จ่าย เสียเวลาและภาระในชีวิตประจำวันมาก และถือเป็นการคุกคามต่อผู้พิพากษาวิจารณ์โดยใช้กระบวนการยุติธรรมเป็นเครื่องมือ (Judicial Harassment)

บทความนี้เป็นการสำรวจการสถานการณ์และปัญหาการดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วม หรือ “การฟ้องปิดปาก” หรือ “การตบปากให้หยุดพูดด้วยกฎหมาย” จากข้อมูลที่เกิดขึ้นในประเทศไทยเพื่อตอบคำถามวิจัยถึงสถานการณ์และประเด็นปัญหาการฟ้องคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมหรือการฟ้องปิดปาก มีรูปแบบและลักษณะอย่างไร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาสองด้านด้วยกัน คือ 1) ศึกษาสถานการณ์ และ 2) ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการฟ้องคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วม (การฟ้องปิดปาก) ในประเทศไทย โดยเป็นการศึกษาจากการวิจัยเอกสาร สารสนเทศและฐานข้อมูลต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้สำรวจรวบรวม สังเคราะห์ โดยมีการตรวจสอบข้อมูลจากหลายแหล่ง ทั้งสถานการณ์และข้อมูลการฟ้องคดี

1. วัตถุประสงค์การวิจัย

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์และประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการฟ้องคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมในประเทศไทย ระหว่างปี 2557-2566

2. แนวคิดในการศึกษา

การฟ้องคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมของประชาชน หรือการฟ้องคดีปิดปาก (Strategic Lawsuits Against People's Participation SLAPPs) เป็นการคุกคามโดยวิธีการใช้กระบวนการยุติธรรมเป็นเครื่องมือ (Judicial Harassment) ประสงค์คุกคามเฉพาะเจาะจงไปที่การมีส่วนร่วมสาธารณะ การใช้สิทธิการเมืองของประชาชน แล้วมุ่งก่อให้เกิดความเสียหายหรือคุกคามต่อเสรีภาพการแสดงออก เสรีภาพการพูด การแสดงความคิดเห็นหรือถกเถียงอย่างสร้างสรรค์โดยเป้าหมายคือผู้แสดงความคิดเห็นที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของรัฐบาล (Government Proceeding) ในประเด็นเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะหรือประเด็นที่มีนัยยะทางสังคม(สมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชน อ้างถึงในสุทธิธิดา ใจสำริด, 2563, น. 21)

Geore W. Pring and Penelope Canan (1996, p. 8) ได้กล่าวถึง การฟ้องคดีปิดปากหรือการฟ้องคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วม หมายถึง การใช้กลวิธีฟ้องคดีเพื่อที่ต่อการยับยั้งการมีส่วนร่วมทางสาธารณะ (Strategic Lawsuit Against Public Participation: SLAPPs) หรือการฟ้องคดีปิดปาก เป็นการอาศัยกระบวนการยุติธรรม แต่เป็นการใช้กระบวนการยุติธรรมเป็นเครื่องมือในการข่มขู่ยับยั้งการมีส่วนร่วม การแสดงความคิดเห็น และการตรวจสอบภาครัฐจากภาคประชาชน

การฟ้องคดีปิดปากมีทั้งคดีอาญาและคดีแพ่ง ในส่วนของคดีแพ่งนั้น เป็น การฟ้องคดีหมิ่นประมาทในคดีแพ่ง ซึ่งมีที่มาจากประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อเรียกค่าเสียหายเท่านั้น (จตุพร โอวัฒนาวาณิช, 2565, น. 139) การดำเนินคดีมีแรงจูงใจเพื่อต้องการโต้ตอบหรือต้องการหยุดพฤติกรรมบางอย่าง ทั้งมีการลงโทษสำหรับผู้

8 วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1

ออกมาพูดโต้ตอบกิจกรรมทางการเมือง แรงจูงใจในการฟ้องคดีไม่ได้อยู่บนความถูกต้องหรือผิดเท่านั้น โดยมีหลายกรณีที่ใช้ลบบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชน

ช่วงทศวรรษที่ 1960 มีคำว่า SLAPPs เกิดขึ้นในวงวิชาการตะวันตก หมายถึงการใช้คดีความฟ้องร้องเป็นกลยุทธ์คุกคามการมีส่วนร่วมสาธารณะ (Strategic Lawsuit Against Public Participation) โดยกลยุทธ์ดังกล่าวจะใช้การเสียชื่อเสียง การหมิ่นประมาท การนำเสนอข้อเท็จจริงอันเป็นเท็จเป็นข้ออ้างในการฟ้องแต่วัตถุประสงค์ที่แท้จริงคือ การเซ็นเซอร์ การคุกคาม การขู่หรือการทำให้เสียปล่าวคือทำให้ประชาชนเกิดความกลัวในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับสาธารณะ” (วีระสมบุญ อ่างถึงใน นวลน้อย ตรีรัตน์, 2559)

เหตุที่การฟ้องคดีปิดปาก หรือ SLAPPs เนื่องจากเมื่อใดที่ผู้คนเริ่มสนใจรัฐบาลที่ปกครองหรือในทางการเมือง พวกเขาจะถูกลบบทบาทในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอย่างเห็นได้ชัด อันเป็นส่วนหนึ่งของการโต้ตอบทางการเมืองทั้งนี้จุฑพร โอวัฒนาพานิช (2565, น. 139) ได้ชี้ว่าผู้ฟ้องคดีอำพรางลักษณะความประสงค์ที่แท้จริงของคดีไว้ โดยนำเสนอว่าเป็นเรื่องส่วนบุคคลเป็นการใช้สิทธิตามกฎหมาย ไม่ใช่เรื่องของสาธารณะ ในคำฟ้องของโจทก์มักเป็นความผิดทางกฎหมายฐานใดฐานหนึ่ง แต่แท้จริงแล้วมีลักษณะการจู่โจมทางการเมือง

ประเด็นการฟ้องคดีปิดปากในประเทศไทยในงานวิจัยด้านการฟ้องคดีปิดปากเมื่อพิจารณาหลักพบว่า งานส่วนใหญ่เป็นการเสนอสาระสำคัญด้านกฎหมายอาญาเป็นหลัก ซึ่งมีโทษตามกฎหมายอาญา มีผลต่อการจำกัดสิทธิเสรีภาพต่อผู้กระทำความผิด งานกลุ่มนี้เสนอหลักการกฎหมายการป้องกันการฟ้องคดีปิดปากเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ปัญหาทางกฎหมาย การเสนอให้มีมาตรการทางกฎหมายแก้ไขและยุติการฟ้องคดีปิดปากในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นหลัก (กฤตนันท์ เตนากุล

และวรรณวิภา เมืองถ้ำ, 2566; จตุพร โอวัฒนาพาณิช, 2564; ญัฐ จิตพิทักษ์กุล, 2563; ญัฐ จินตพิทักษ์กุล, 2560; ทศพล วรรณกุลพันธ์, 2562; รุ่งระวี สุนทรวิระ, 2560; สุทธิดา ใจสำริด, 2563) และเมื่อพิจารณาเชิงพัฒนาการด้านสิทธิมนุษยชนจากเดิมที่ประเทศไทยมีการใช้ความรุนแรงกับนักสิทธิมนุษยชน นักกิจกรรม นักต่อสู้เพื่อสิทธิของสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่วนมากก็คือชาวบ้านถูกคุกคามและถูกข่มขู่ ชาวบ้านมีการต่อสู้เพื่อสิทธิโดยลำพัง แต่เป็นการสร้างบทเรียนให้ชาวบ้านได้เรียนรู้การทำงานแบบรวมกลุ่ม เพื่อดูแลปกป้องคุ้มครองตนเอง(อังคณา นีละไพจิตร, 2565) แต่ในปัจจุบันการคุกคามได้เปลี่ยนรูปแบบไป อาจจะมี ความรุนแรงทางกายภาพน้อยลง แต่มีการคุกคามทางกฎหมายเพิ่มขึ้น (ศุภชัย วิจัยดิเรกขันนาม, 2563) และขบวนการเคลื่อนไหวด้านฐานทรัพยากรต้องเผชิญกับอุปสรรคในหลายๆ ครั้ง ที่เคลื่อนไหวการรับรองสิทธิชุมชนด้านข้อจำกัดทางกฎหมาย และประสบกับรัฐบาลอำนาจนิยมใช้กฎหมายปิดปาก (SLAPPs) เป้าหมายเพื่อควบคุมและหยุดยั้งการเคลื่อนไหวประเด็นฐานทรัพยากรด้วย (ณัฐกานต์ อัครพงศ์พิศักดิ์, 2565, น. 100 -101) ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญ ดังที่สะท้อนจากข้างต้น รัฐมีพฤติกรรมใช้กลไกทางกฎหมายมาปิดปากหรือกลั่นแกล้งฝ่ายที่วิพากษ์วิจารณ์ประเด็นสาธารณะไม่ว่าประเด็นทางการเมือง ประเด็นฐานทรัพยากร โดยมีเป้าหมายขัดขวางกิจกรรมที่เจตนาเพื่อไม่ให้อีกฝ่ายแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ขบวนการประชาชนอ่อนแอลง

กล่าวโดยสรุปสาระสำคัญของการฟ้องคดีร้องมีวัตถุประสงค์เพื่อการระงับการมีส่วนร่วมการขัดขวาง การวิพากษ์วิจารณ์ประเด็นสาธารณะ ส่งผลให้การแสดงความคิดเห็นสาธารณะชะงักงัน กล่าวคือ ผู้ถูกฟ้องคดีเกิดความกดดันและความกลัว เพราะถูกฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายที่สูงและอาจจะถูกจำคุก เมื่อไปสู่การ

10 วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1

ดำเนินกิจกรรมการขั้นตอนการพิจารณาคดี ส่งผลให้เกิดความอ่อนล้าจากภาระการดำเนินคดี

3. วิธีการวิจัย

3.1 การเก็บรวบรวมเอกสารและฐานข้อมูล

การเก็บข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร (Document Research) โดยมີลักษณะของการวิจัยที่ข้อมูลหลักมาจากสิ่งพิมพ์ที่มีลักษณะเป็นการขุดค้น (Excavation) แสวงหาหลักฐานหรือเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐาน (Evidence) โดยมีแหล่งข้อมูลที่หลากหลายกว้างขวาง(จุมพล หนีมพานิช, 2551) ผู้วิจัยพิจารณาถึงข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์ในการตอบวัตถุประสงค์วิจัยเกี่ยวกับการฟ้องคดีปิดปาก ทั้งมิติสถานการณ์ และความสัมพันธ์กับการเมืองเป็นอย่างไร และมุ่งพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือของข้อมูลประกอบไปด้วย

ผู้วิจัยใช้ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ซึ่งประกอบด้วยการเก็บข้อมูลจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ กฎหมาย ประกาศต่างๆ นโยบาย พระราชบัญญัติ กฎข้อบังคับต่างๆ คำพิพากษา และเอกสารชั้นต้นอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการฟ้องคดีปิดปาก กิจกรรมและการเคลื่อนไหวทางการเมือง

2. ข้อมูลชั้นรองแบบทุติยภูมิ (secondary Data) ผู้วิจัยจะใช้ฐานข้อมูลจาก 3 องค์กรหลัก คือ ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน (2557) สมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชน (2551) กับ โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน (iLaw) (2552) โดยวิธีการนำเอกสาร ข่าวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาศึกษา ค้นคว้า ประกอบการอธิบาย อาทิ รายงานการประชุม รายงานประจำปี ข่าวหนังสือพิมพ์

รายวัน ข่าวสำนักข่าวที่เผยแพร่ออนไลน์ รายงานการวิจัย เอกสารสัมมนาตำรา หนังสือวิชาการ และบทความจากวารสารต่างๆ ทั้งออนไลน์ด้วย ซึ่งเป็นข้อมูลหลักฐานที่มีผู้รวบรวมไว้แล้ว

ข้อมูลทฤษฎีภูมิข้างต้น ผู้วิจัยเลือกจากเหตุผลที่เลือกฐานข้อมูลทฤษฎีภูมิจากสมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชน ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนและโครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน(iLaw) เพราะหน่วยงานเหล่านี้ได้ติดตามสถานการณ์ ค้นคว้า เรียบเรียง บันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ เป็นฐานข้อมูลสำหรับการเรียนรู้ปัญหากระบวนการนิติบัญญัติ กระบวนการยุติธรรม เสรีภาพการแสดงออกที่เกิดขึ้นในในบริบทสังคมการเมืองไทย มีการบันทึกข้อมูลระหว่างหน่วยงาน มีการตรวจสอบข้อมูลซึ่งกันและกัน อีกทั้งติดตามสถานการณ์ทางคดีและงานบันทึกคดีที่เน้นบันทึกข้อมูลเฉพาะในคดีสำคัญซึ่งอาจเป็นบรรทัดฐานในอนาคต รวมทั้งผลิตและเผยแพร่งานเชิงสถิติและงานเชิงวิเคราะห์สถานการณ์มากขึ้นและติดตามการละเมิดสิทธิมนุษยชน

3.2 ข้อพิจารณาด้านจริยธรรมการวิจัยมนุษย์

ข้อพิจารณาประเด็นจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ วิจัยนี้ดำเนินการวิจัยภายใต้การรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา โดยมีรหัสจริยธรรมวิจัยรับรอง คือ SCPHYLIRB-2567/166

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิที่ได้จากเอกสารมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อค้นหาประเด็นสำคัญและนำไปสู่การอธิบายความเกี่ยวกับการเมืองกับการฟ้องคดีปิดปากในช่วงเวลาที่ศึกษา รวมทั้งผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์แก่นสาร (Thematic Analysis) ข้อมูลในแต่ละประเด็นมาสรุปจัดหมวดหมู่ (Classifying) เพื่อหาความเชื่อมโยงข้อมูล จัดลำดับเรื่องอย่างต่อเนื่อง และตีความหมายข้อค้นพบต่างๆ (King, 2004, p. 257-270) ทั้งนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลในลักษณะการพรรณนา

4. ผลการศึกษา

4.1 สถานการณ์การฟ้องคดีปิดปาก

สำหรับกระบวนการฟ้องดำเนินคดีในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย กำหนดให้ 1. **ผู้เสียหายฟ้องต่อศาลโดยตรง** เป็นกรณีบริษัทส่งตัวแทน หรือผู้เสียหายฟ้องเอง ด้วยการแต่งตั้งทนายความ แล้วมีการไต่สวนมูลฟ้อง ณ ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี และ 2. **การฟ้องโดยการแจ้งความกับสถานีตำรวจ** การแจ้งความแบบนี้เรียกว่า การดำเนินคดีโดยรัฐ มีการแจ้งความประสงค์จะดำเนินคดี คดีอาจจะค้างอยู่ภายในเวลานาน เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจสั่งฟ้อง พนักงานอัยการก็สั่งฟ้องต่อ ซึ่งส่วนใหญ่อัยการจะฟ้องไปทั้งหมด แม้จะไม่ใช่ประโยชน์ต่อสาธารณะหรือส่วนรวมก็ตาม และศาลรับฟ้องเสมอ ทั้งนี้การดำเนินคดีทั้งสองรูปแบบสร้างผลกระทบทั้งสิ้น

การฟ้องโดยการแจ้งความกับสถานีตำรวจ กรณีการแจ้งความจะทำให้การดำเนินคดีเป็นภาระด้านทุนทรัพย์และเวลาของผู้ถูกฟ้อง ซึ่งเมื่อแจ้งความในชั้นตำรวจอาจค้างอยู่ 1-2 ปี เมื่อตำรวจมีความเห็นให้สั่งฟ้องก็จะไปรอดำเนินการที่อัยการจำเป็นต้องเดินทางไปรับทราบคำสั่งทุกๆ เดือน และอาจค้างอยู่ 1-2 ปีเช่นกัน และศาล

เองมีโอกาที่จะรับฟ้องสูง ฉะนั้น การจะดำเนินคดีไม่ว่ารูปแบบใดย่อมมีผลกระทบทั้งสิ้น

การฟ้องคดีปิดปากในประเทศไทยเป็นการฟ้องคดีอาญา มีการฟ้องคดีแพ่งโดยเอกชนเพียงแค่ 9 คดี เท่านั้น ที่เหลือเป็นการฟ้องคดีอาญาผ่านรัฐทั้งหมด กระบวนการทั้งหมดจึงเป็นการฟ้องคดีผ่านกระบวนการอัยการ และรัฐกลายเป็นโจทก์แทน หมายความว่า การฟ้องคดีโดยใช้ทรัพยากรของรัฐทั้งสิ้น ด้านกลุ่มคนที่ถูกฟ้องคดีมากที่สุดจะเป็นกลุ่มนักกิจกรรมผู้เคลื่อนไหวทางการเมือง ลำดับรองลงมาจะเป็นกลุ่มคนที่เคลื่อนไหวในประเด็นสิ่งแวดล้อม คัดค้านโครงการของรัฐ การสร้างเหมืองแร่ เขื่อน และโรงงาน รวมไปถึงนักวิชาการ และญาติของผู้เสียหาย หรือผู้เสียชีวิตจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ ส่วนกฎหมายที่นำมาฟ้องเยอะที่สุดคือหมิ่นประมาท หลังจากนั้นจะใช้ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ พระราชบัญญัติชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ตามลำดับ เพื่อระงับการใช้เสรีภาพในการแสดงออก (สมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชน, 2562b, น. 12-17)

ประเด็นสุดท้ายจากการเก็บข้อมูลสรุปได้ว่ามีรูปแบบของการฟ้องประกอบไปด้วย ร้องทุกข์หรือฟ้องคดีในเขตอำนาจศาลที่ไกลจากภูมิลำเนาของจำเลย, มีการแยกฟ้องจากเหตุการณ์เดียวกันหลายคดี และการกระจายความกลัวให้ด้วยการฟ้องคดีหลายๆ คน เป็นต้น เฌนิตตา จันทวงษา (2566); ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน (2566, น. 5-9)

จากการศึกษารวบรวมข้อมูลได้เน้นช่วงเวลาปี พ.ศ. 2557-2562 เป็นช่วงเวลาที่อยู่ภายใต้ระบอบ คสช. มีประชาชนกว่า 2,000 คนที่ถูกดำเนินคดีที่เกี่ยวกับการแสดงออกทางการเมือง ความผิดเกี่ยวกับการหมิ่นสถาบันพระมหากษัตริย์ ช่วงต้นของการรัฐประหารถูกพิจารณาคดีในศาลทหาร อาศัยกฎอัยการศึกและคำสั่ง คสช.

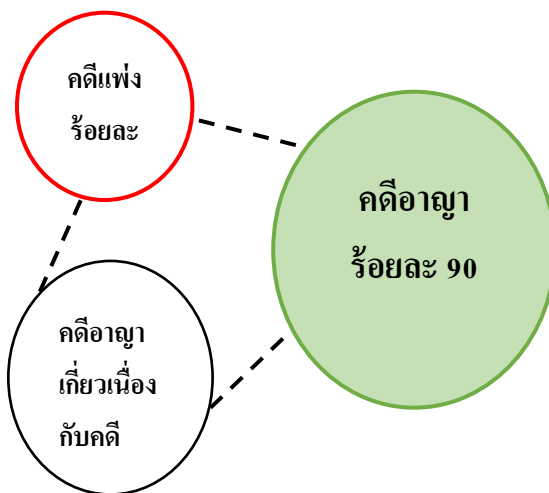
14 วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1

ตามมาตรา 44 เพื่อปิดกั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เมื่อสรุปแล้ว สังคมไทยในสองทศวรรษประชาชนใช้เสรีภาพในการแสดงออกน่าจะถูกดำเนินคดี ประมาณ 4,973 คน (เจณิตตา จันทวงษา, 2566)

หลังจากการรัฐประหารปี พ.ศ. 2557 การฟ้องคดีปิดปากมีจำนวนที่สูงขึ้น และมาพร้อมกับ ความเหลื่อมล้ำที่มากขึ้นด้วย (สมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชนและ 'ไอลอว์', 2562, 4) ที่เป็นเช่นนี้เพราะการเข้ามาของกองทัพใช้กฎหมายเพื่อรักษาอำนาจ แล้วให้ความสำคัญต่อผลประโยชน์ของเครือข่ายและรัฐบาลมากกว่าผลประโยชน์ของ สาธารณะ

การฟ้องคดีใช้รูปแบบฟ้องคดีเป็นคดีอาญา โดยที่เป็นจำเลยส่วนใหญ่คือ ประชาชนทั่วไป ซึ่งต้องการให้รับโทษทางอาญา ได้แก่ รายงานการวิจัยของ สมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชน (2562d) พบ ร้อยละ 90 เป็นคดีอาญา ร้อยละ 5 เป็นคดีแพ่ง และร้อยละ 5 เป็นคดีอาญาเกี่ยวเนื่องกับคดีแพ่ง ทั้งนี้เมื่อจำแนกแล้ว เป็นการดำเนินคดีกับนักเคลื่อนไหวทางการเมืองจำนวนร้อยละ 39 ผู้แทนชุมชนและแรงงาน ร้อยละ 23 นักปกป้องสิทธิมนุษยชนร้อยละ 16 และนักข่าว ร้อยละ 9

กิจกรรมหลักส่วนมากข้อกล่าวหาจะมาจากกิจกรรมบนโซเชียลมีเดีย ถือเป็นสาเหตุสำคัญของการฟ้องร้อง เป็นกรณีการแสดงความคิดเห็นออนไลน์ร้อยละ 25 พบว่า คดีความจำนวนหนึ่งในสี่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นบนโลกออนไลน์ (สมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชน, 2562d, น. 8)

ภาพที่ 1 ข้อมูลแสดงการฟ้องคดีปิดปาก โดยส่วนใหญ่เป็นคดีอาญา

ที่มา: สมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชนและโอลอร์ (2562, 3)

จากข้อมูลในปี พ.ศ. 2563 – 2565 คดีหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 326-333 เป็นประเภทคดีที่มีปริมาณการฟ้องปิดปากจำนวนมากที่สุดจำนวน 565 คดี (เสาวนีย์ แก้วจุลกาญจน์, 2564) ซึ่งแตกต่างกับจากบางประเทศ เพราะข้อหาหมิ่นประมาทเป็นความผิดทางอาญาเป็นการฟ้องคดีทางแพ่ง ไม่ใช่กรณีคดีอาญาที่มีโทษส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลในชีวิตและร่างกาย

เสาวนีย์ แก้วจุลกาญจน์ นักวิชาการคณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล ได้ตั้งข้อสังเกตถึงการฟ้องคดีอาญาที่สูงดังข้อมูลข้างต้น ส่วนใหญ่เป็นการฟ้องคดีผ่านหน่วยงานของรัฐ โดยที่ผู้ฟ้องคดีไม่ต้องจัดการเอง แต่อาศัยอำนาจของพนักงานอัยการฟ้อง ความเป็นจริงเมื่อเป็นคดีอาญาผ่านการสอบสวนแล้ว พนักงานอัยการอาจจะไม่

กล้าใช้อ่านจสั่งไม่ฟ้อง เพราะต้องชี้แจงยุยกตามระเบียบของสำนักงานอัยการสูงสุด จึงฟ้องไปก่อนให้ศาลพิจารณาคดีสิ้นพิพาท หากไม่ผิดก็จะยกฟ้องต่อไป และเมื่อพิจารณาคดี พบว่า การฟ้องเป็นคดีแพ่งน้อยกว่าคดีอาญา อาจจะเป็นเพราะ การฟ้องแพ่ง ผู้ฟ้องต้องเสียค่าใช้จ่ายต่อการฟ้องคดีแต่ละครั้งตามอัตราทนายที่ศาล กำหนด (กฎหมาย ศุภวรรณะกุล ศิริรุ่ง ศรีสุทธิพิศาลภพ และคณะ, 2565, น. 61)

การฟ้องคดีปิดปากที่มีการฟ้องจากฐานความผิดที่เป็นคดีอาญาและคดีแพ่ง ในบริบทของประเทศไทยกฎหมายฐานจากความผิดที่ถูกใช้ในการฟ้องปิดปาก ได้แก่ การฟ้องคดีทางประมวลกฎหมายอาญา การฟ้องคดีอาญา มาตรา 112 หรือหมิ่นสถาบันพระมหากษัตริย์ มาตรา 116 หรือฐานยุยงปลุกปั่น หมิ่นประมาท และการบุกรุก พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พระราชบัญญัติชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 และการฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์

1. บริษัทเอกชนฟ้องประชาชน ซึ่งในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา จากการณีสถานักข่าวภูเก็ทหวาน ที่ถูกสำนักข่าวรอยเตอร์ฟ้องก็ไม่ผิดฐานหมิ่นประมาทในที่สุด กรณีสื่อมวลชนโพสต์ในสื่อออนไลน์วิพากษ์วิจารณ์เหมือนทองคำในจังหวัดพิจิตร กรณีนี้ศาลยกฟ้อง

ปี พ.ศ. 2561 กรณีของศาลจังหวัดพิจิตรอ่านคำพิพากษายกฟ้องสมลักษณ์ หุตานุวัตร นักเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกบริษัทอัครา รีซอร์สเซสจำกัด ซึ่งเป็นเจ้าของเหมืองแร่ทองคำในจังหวัดพิจิตรฟ้องร้องในความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 326, 328 และ 393 และความผิดฐานนำเข้าสู่อินเทอร์เน็ตซึ่งข้อมูลเท็จอันอาจทำให้ผู้อื่นเสียหายตามพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ มาตรา 14 (1) จากการแชร์และเขียนโพสต์ประกอบบทความเรื่องอัค

คราขอต่อใบอนุญาตโรงแต่งแร่ทองคำ กรณีศาลยกฟ้องเช่นกัน กรณีเหล่านี้ภาคประชาชนและสื่อมวลชนเข้าไปตรวจสอบโดยสุจริต แต่กลับถูกบริษัทเอกชนดำเนินคดี

2. ภาครัฐที่ฟ้องประชาชนที่วิพากษ์วิจารณ์ ภาครัฐจะมีเจ้าหน้าที่ตั้งข้อหาจำนวนมากกับประชาชนที่มาชุมนุมต่อต้านรัฐบาล กรณีนี้เกิดขึ้นมากตั้งแต่คณะรักษาความสงบแห่งชาติเข้ามามีอำนาจ การตั้งข้อหาแก่ประชาชนที่มาต่อต้านอำนาจของรัฐบาล เช่น มาตรา 112 มาตรา 116 กฎหมายคอมพิวเตอร์ กฎหมายชุมนุมสาธารณะ นอกจากนี้เป็นกรณีเรื่องความมั่นคง นักวิชาการพูดเกี่ยวกับปัญหาในสามจังหวัดชายแดนใต้ นักกิจกรรมสามจังหวัดชายแดนใต้ถูกดำเนินคดีข้อหาคือ ยุยงปลุกปั่นให้ทำผิดกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 116 และข้อหาอั้งยี่ซ่องโจร

จากรายงานส่วนใหญ่แล้วภาครัฐเป็นผู้ฟ้องคดีปิดปากจากจำนวน 212 คดี มี 59 คดี ที่ผู้ฟ้องร้อง คือบริษัทเอกชน ด้านผู้ถูกฟ้องคดี ปรากฏว่า หนึ่งในสี่ของผู้ถูกฟ้องคดีเป็นนักกิจกรรมทางการเมือง

ภาพที่ 2 กลุ่มคนผู้ถูกฟ้องคดี

ที่มา: สมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชนและไอลอร์ (2562, น. 4)

18 วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1

จากภาพที่ 2 แสดงให้เห็นถึงกลุ่มผู้ที่ถูกฟ้องคดีเป็นกลุ่มนักกิจกรรมทางการเมืองมากที่สุด รองลงมาเป็นกลุ่มนักปกป้องสิทธิมนุษยชน เป็นกลุ่มที่อาจจะดำเนินกิจกรรมที่เข้าทำทนายรัฐบาลที่มีอำนาจ ไม่ต้องการให้มีการเรียกร้องประเด็นสาธารณะ

3. นักการเมืองที่อยู่ในระบบการเมืองใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการโจมตีฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง นับว่าเป็นลักษณะเฉพาะของการเมืองไทย กรณีการร้องเรียนอิสระ การถูกวิพากษ์วิจารณ์แล้วมีการฟ้อง การฟ้องกลับกรณีที่ชนะคดี

ตารางที่ 1 แสดงการเรียงลำดับกิจกรรมที่นำไปสู่การฟ้องคดีปิดปาก

กิจกรรมที่นำไปสู่การฟ้องคดีปิดปาก	
ลำดับ	กิจกรรม
1.	การแสดงความคิดเห็นออนไลน์
2.	การเข้าร่วมการชุมนุม
3.	กิจกรรมอื่นๆ เช่น การนำหลักฐานแสดงต่อเจ้าหน้าที่
4.	การจัดกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์
5.	เขียนข้อร้องเรียนต่อรัฐบาล
6.	แจกเอกสาร แชรด์บทความหรือข่าว
7.	ให้สัมภาษณ์หรือเผยแพร่บทความ , ชุมนุมในพื้นที่จัดโครงการ, สนับสนุนการจัดกิจกรรม
8.	พูดในเวทีเสวนาหรือเผยแพร่งานวิจัย

ที่มา: สมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชนและไอลอร์ (2562, น. 8)

ตารางที่ 2 ฐานความผิดตามกฎหมายที่เข้าข่ายการดำเนินคดีลักษณะฟ้องปิดปาก

(1) ความผิดหลัก	(2) ความผิดตามกฎหมายอื่นๆ
• ฐานหมิ่นประมาททางอาญา • หมิ่นประมาททางแพ่ง • หมิ่นสถาบันกษัตริย์ • ยุยงปลุกปั่นประชาชน	• กฎหมายชุมนุม พ.ศ. 2558 • กฎหมายกระทำความผิดคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2551 • กฎเกณฑ์ที่ตราขึ้นในสถานการณ์พิเศษ • คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 3/2558 • พรก.บริหารราชการฉุกเฉิน (โควิด-19)

ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัย (2567)

จากตารางที่ ผู้วิจัยจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่ากรณีการฟ้องปิดปากในประเทศไทยมีลักษณะเป็นการฟ้องคดีปิดปากที่บริษัทฟ้องประชาชน นักปกป้องสิทธิมนุษยชนหรือองค์กรพัฒนาเอกชน และลักษณะการฟ้องคดีปิดปากที่หน่วยงานรัฐแจ้งความและดำเนินคดี โดยความผิดแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ (1) ความผิดหลัก เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาททางอาญาและหมิ่นประมาททางแพ่ง หมิ่นสถาบันพระมหากษัตริย์ มาตรา 112 ยุยงปลุกปั่นประชาชน มาตรา 116 และความผิดตามกฎหมายอื่นๆ เป็นการฟ้องคดี พระราชบัญญัติชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2551 และกฎเกณฑ์ที่ตราขึ้นในสถานการณ์พิเศษ เช่น คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 3/2558 พระราชกำหนดการ

บริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาใช้เพื่อเป็นการปิดปากการ
แสดงออกของภาคประชาชน

4.2 สถานการณ์เสรีภาพของสื่อกับการฟ้องคดีปิดปากสื่อมวลชน

การฟ้องร้อง ดำเนินคดีเพื่อปิดปาก ส่งผลให้เกิดความกลัวต่อการดำเนินคดี
ต่อสื่อมวลชน สื่อมวลชนรู้ข้อเท็จจริงก็ไม่นำเสนอข้อเท็จจริงทำให้เกิด เสรีภาพในการ
นำเสนอจึงถูกปิดกั้นและที่สำคัญประชาชนไม่ได้รับรู้ข้อเท็จจริง

“SLAPPS” เป็นเครื่องมือที่ได้ผล ทำให้สื่อติดอยู่กับนิยามความเป็นกลาง
ซึ่งหมายถึงการให้พื้นที่แก่ทุกฝ่ายเท่ากัน ใน 1 เนื้อหา ในสังคมที่ทุกคนรู้กันดีว่า
ประชาชนมีอำนาจน้อยกว่าในการต่อรองกับรัฐและนายทุน ซึ่งวิวัฒนาการว่า เป็นเรื่องน่า
เศร้า เพราะทั้งที่เป็นการรายงานประเด็นสาธารณะ แต่ต้องระมัดระวังการใช้คำ โดย
รู้อยู่แกล้งว่ากลไกทั้งหมดทำให้รัฐและทุนมีอำนาจมากกว่า ในมุมหนึ่ง ผู้เสีย
ประโยชน์ก็คือประชาชนในสังคม” (วิรดา แซ่ลิ่ม, 2564)

เมื่อพิจารณาประเด็นสื่อมวลชนกับการทำหน้าที่ด้านทรัพยากรธรรมชาติ จะ
เห็นได้ว่า ผู้มีอำนาจคือรัฐกับนายทุนมักมีสถานะที่สูงกว่า กว่า นักข่าวทำให้เกิดการ
เผยแพร่ข้อเท็จจริงในพื้นที่ห่างไกล อีกทั้งมีโอกาสคลุกคลีกับคนในพื้นที่ แต่จาก
ข้อเท็จจริงกลับปรากฏว่า นักข่าวได้ถูกฟ้องในประเด็นสิ่งแวดล้อมด้วย ได้แก่กรณี
ตัวอย่าง

กรณีสำนักข่าวภูเก็ตหวาน ด้วยการถูกฟ้องความผิดฐานหมิ่นประมาทตาม
ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 326 และมาตรา 328 และการนำเข้า
ข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ ตามมาตรา 14 (1) ของพระราชบัญญัติการทำผิด
เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ฯ มีการใช้มาตรการอย่างรุนแรงยึดพาสปอร์ตของ
บรรณาธิการสำนักข่าวภูเก็ตหวานชาวออสเตรเลีย

กรณีที่สำนักข่าว Nation ถูกฟ้องร้องโดยบริษัทไทยที่นำเสนอข่าวการลงทุนข้ามพรมแดน ซึ่งโจทก์ใช้วิธีฟ้องหลายจังหวัด

แต่อย่างไรก็ดี ข้อต่อสู้ของสื่อมวลชนก็สามารถที่จะต่อสู้ประเด็นการฟ้อง เพื่อกระทำไปในหน้าที่เพื่อประโยชน์สาธารณะ ไม่ได้เป็นผู้มีส่วนได้เสีย และนำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างรอบด้าน

กรณีสยามโพสต์ คดีระยองรีสอร์ท ซึ่งผู้ถูกฟ้องคือ สยามโพสต์ ปัญหาที่ทำให้สื่อแพ้คดีคือ การพาดหัวข่าวโดยใช้คำว่า ‘**สูญภูเขาทั้งลูก**’ ทั้งที่พื้นที่ที่เกิดประเด็นเป็นเพียงส่วนหนึ่งและไม่มีแหล่งข่าวใดเป็นผู้พูด จึงถูกฟ้องและคดียืดเยื้อเป็นเวลานาน

กรณีของสุภิญญา กลางณรงค์ ถูกฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย 400 ล้านบาท จาก บริษัท ชินคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) เนื่องจากการให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับผลประโยชน์ทับซ้อนของชินคอร์ปอเรชั่น, ทักษิณ ชินวัตร และพรรคไทยรักไทย ซึ่งการฟ้องเรียกค่าเสียหายเกินจริง มีผลต่อการวางเงินประกันในศาล ทนายอาจต้องช่วยเหลือในการประกัน จึงมีการระดมทุนจาก NGOs เพื่อประกันตัว นอกจากนี้การฟ้องแบบกลั่นแกล้งยังใช้วิธีการหว่านแหฟ้องทั่วประเทศ ทำให้ต้องวิ่งขึ้นศาลและวิ่งตามโรงพักหลายจังหวัดอีกด้วย” (มงคล บางประภา, 2564)

สรุปทั้งสี่กรณีนี้ สื่อมวลชนถูกฟ้องคดี ด้วยการนำเสนอข่าวไม่ใช่กรณีที่สื่อมวลชนเป็นผู้ขัดแย้ง แต่กรณีได้รับผลกระทบจากการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนด้วย สื่อมวลชนกลายเป็นผู้ขัดแย้ง มีความรู้สึกโกรธแค้น และมีเหตุผลสนับสนุนถึงความไม่เอียงของการทำหน้าที่ เช่น การรับเงินจากฝ่ายตรงข้ามเพื่อโจมตีคู่แข่งทางธุรกิจฝ่ายตรงข้าม

นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2566 กรณีนักข่าวสำนักข่าวประชาไท และช่างภาพอิสระ ถูกตำรวจจับกุมตามหมายจับของศาลอาญาลงวันที่ 22 พ.ค. 2566 ในข้อหา

เป็นผู้สนับสนุน ทำให้โบราณสถานเสียหายจากการขีดเขียนข้อความ และถูกควบคุมตัว เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2567 จากพฤติการณ์กรณีที่เกิดปีนอายุ 25 ปี ได้พ่นสีข้อความ ทำเป็นสัญลักษณ์ไม่เอา 112 และเครื่องหมายสัญลักษณ์ “อนาคิสต์” บนกำแพงวัดพระแก้ว ด้านตรงข้ามสนามหลวง(ธนธร จิรรุจิเรข, 2567; นิธิกร ธรรมลังกา, 2567; ผู้จัดการออนไลน์, 2567; มติชนออนไลน์, 2567) ลักษณะนี้เกิดข้อวิจารณ์ด้านเสรีภาพสื่ออย่างมาก การฟ้องคดีร่วมการกระทำความผิดทางอาญาเป็นการปิดกั้นเสรีภาพสื่อ

“การบั่นทอนต่อสิทธิเสรีภาพในการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน เพราะหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องเข้าไปทำหน้าที่รายงานข่าวทั้งในเหตุการณ์ที่เป็นเชิงบวกและเชิงลบต่อสังคม ทำให้โอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนผิดเพี้ยนจากความเป็นจริงได้ จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่ากระบวนการยุติธรรมจะมีความชัดเจนกับสังคม และเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาได้ชี้แจงข้อเท็จจริงว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพและคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม”(สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, 2567, น. 1)

การฟ้องร้องคดีต่อสื่อในการทำหน้าที่สื่อสารความจริง ย่อมทำให้สื่อมวลชนไม่มีเสรีภาพจมอยู่ในความหวาดกลัวและประชาชนไม่ได้รับทราบข้อเท็จจริงในข่าว

คิดว่าวงการวิชาชีพสื่อควรตั้งคำถามกับพนักงานสอบสวนในพื้นที่และสำนักงานตำรวจแห่งชาติถึงแนวปฏิบัติในการดำเนินคดีกับผู้สื่อข่าว เพราะในปัจจุบันมีทั้งผู้สื่อข่าวที่มีสังกัดและผู้สื่อข่าวอิสระ ว่าการยืนยันพฤติการณ์การทำข่าวจะเป็นอย่างไรต่อไป มันจะกลายเป็นภาระของตัวบุคคลนั้นใน การต่อสู้คดีอาญา (นางสาวคัมเกล้า ส่งสมบูรณ์ ทนายความจากศูนย์ ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน ในมติชนออนไลน์, 2567)

เหตุการณ์นักข่าวถูกจับกุมในช่วงเวลาปี 2563 ถึงปี 2566 สะท้อนให้เห็นถึงว่าสื่อถูกจับกุมจากการปฏิบัติหน้าที่และมีหลักฐานแสดงถึงความเป็นสื่อ ทั้ง 4 เหตุการณ์เป็นการจับกุมระหว่างการรายงานสดหรือติดตามสถานการณ์การชุมนุมซึ่งอาจมีการใช้ความรุนแรงหรือมัดมือด้วยสายเคเบิลควบคุม นอกเหนือจากนี้มีการใช้ความรุนแรงการทำร้ายร่างกายด้วยการยิงด้วยกระสุนยาง การคุกคามทางวาจา(ธนธร จิรจุรีเรข, 2567) ทั้งหมดนี้เป็นปัญหาเสรีภาพในการรายงานข่าวของสื่อ รวมทั้งปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเสรีภาพของประชาชนด้วย

“ยืนยันว่าการพูดความจริงหรือรายงานสถานการณ์จริงไม่ผิด เป็นเสรีภาพของสื่อมวลชนที่สามารถทำได้ แต่การปิดกั้นหรือคุกคามสื่อต่างหากที่เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง”(กิตติ พันธภาค ผู้สื่อข่าวประชาไทให้สัมภาษณ์กับประชาไท ภายหลังได้รับการปล่อยตัว ในธนธร จิรจุรีเรข, 2567)

การฟ้องคดีทั้งทางแพ่งและทางอาญาต่อสื่อ แม้ว่าศาลจะยกฟ้องก็ตาม แต่เป็นภาระในการต่อสู้คดีไปถึงชั้นศาล ทำให้สื่อมวลชนอาชีพและสื่อพลเมืองทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศจำนวนมากได้วิตกต่อปัญหานี้ ส่งผลต่อการเลือกที่จะ ‘เงียบ’ ทำให้เจ้าของปัญหาที่เป็น ‘กลุ่มคนไร้เสียง’ ขาด ‘เครื่องขยายเสียง’ ไปด้วย โดยปริยาย (ทศพล ทรรศนกุลพันธ์, 2564)

4.3 สถานการณ์กระบวนกรยุติธรรมกับการฟ้องคดีปิดปาก

ปัญหาใช้สิทธิการฟ้องทางศาลที่ต้องชี้ขาดสิทธิของโจทก์ที่จะดำเนินคดีปกป้องตนเองหรือการปกป้องประโยชน์สาธารณะ ดังที่ “...ในฐานะนักกฎหมายเราไม่รู้ว่าจริง ๆ ว่าทำไมหลาย ๆ คนเขาไม่รู้ เพราะ SLAPPs มันมีความท้าทายในเรื่องของบริบทความเสียหาย อะไรคือความเสียหาย มันเป็นเรื่องของการชั่งน้ำหนักระหว่างสิทธิทุก

คนมีสิทธิ์ที่จะใช้สิทธิ์โจทก์มีสิทธิ์ที่จะปกป้องตัวเองในเรื่องของความเสียหายที่เกิดขึ้นอีกฝ่ายนึงจำเลยก็มีสิทธิ์ที่จะพูดในการปกป้องประโยชน์สาธารณะ นี่คือการที่เราถึงบอกว่าเรื่องนี้ค่อนข้างไม่ใช่ว่าเฉพาะตัวคนทำงาน แต่ยากยากไปถึงกระบวนการที่ทำด้วยกระบวนการยุติธรรมไทยยังต้องเผชิญความลำบากอีกด้วย เนื่องจากแม้ว่าศาลมีเครื่องมือที่จะทำให้คดีฟ้องปิดปากหลุดไปจากศาลได้เร็วที่สุด แต่ในทางปฏิบัติยังมีปัญหา”(เสาวนีย์ แก้วจุลกาญจน์, 2565, เน้นโดยผู้วิจัย)

ปัญหาในเชิงวัฒนธรรมที่อ่อนด้อยด้านการให้ความสำคัญกับเสรีภาพการแสดงความคิดเห็น ดังที่ “..ข้อเสนอเชิงวัฒนธรรมว่าเราต้องสร้างความตระหนักรู้ในสังคม ให้พวกเขาเห็นว่าการวิจารณ์ หรือเสรีภาพแสดงความคิดเห็น มันไม่ใช่ภัยอันตราย แต่นำไปสู่ผลประโยชน์สาธารณะ และนี่คือส่วนหนึ่งของสังคมประชาธิปไตย”

“...เราจะทำอย่างไรให้สังคมไทยยอมรับ และเห็นความสำคัญของเสรีภาพในการสื่อสาร เสรีภาพในการแสดงออก เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นว่ามันไม่ป็นภัย และนำไปสู่ ผลประโยชน์ต่อสาธารณะ มันทำให้คนในสังคมประชาธิปไตยมันสามารถรันไปได้..”(เทวฤทธิ์ มณีฉาย ใน ประชาไท, 2565, เน้นโดยผู้วิจัย)

ในมิติที่เกี่ยวกับทางการเมือง การถูกดำเนินคดีจากการใช้เสรีภาพในการแสดงออกและเสรีภาพในการชุมนุม มีการสะท้อนปัญหาจากการใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่มีเป้าประสงค์เพื่อสืบทอดหรือรักษาอำนาจทางการเมืองของผู้ปกครอง ดังเช่น การประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 13 (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่ 1) เป็นพิเศษ เพื่อพิจารณาญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีวันที่ 25 กรกฎาคม 2565 เบญจา แสงจันทร์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคก้าวไกล เสนอว่า

“การบิดเบือนกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมเพื่อค้ำจุนและรักษาอำนาจทางการเมืองของท่านผู้นำเป็นไปอย่างมีระบบและมีแบบแผน และกลายเป็นยุทธศาสตร์ของรัฐบาลที่เห็นได้ชัดเจนไปแล้ว สถานะเช่นนี้ไม่เพียงแต่เป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานอย่างร้ายแรง แต่ยังนำมาซึ่งวิกฤตของสถาบันตุลาการและสถาบันทางการเมืองอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดอีกด้วย อีกทั้งวิกฤตนี้กลายเป็นวิกฤตเชิงโครงสร้างทางการเมืองที่รื้อวันพังทลายในอนาคตอันใกล้ด้วย” (เบญจา แสงจันทร์, 2565a; 2565b, น. 129)

สถานการณ์ในกระบวนการยุติธรรมกับการฟ้องคดีปิดปาก ซึ่งกระบวนการยุติธรรมถูกฉวยใช้เป็นเครื่องมือ ด้านการยุติคดีด้วยศาลยุติธรรมเมื่อเห็นถึงกรณีที่เข้าข่ายการฟ้อง SLAPPs ไม่ได้รับการแก้ไข แม้มีการแก้ไขกฎหมายก็ตาม แต่ในเชิงกลไกการปฏิบัติกลับไม่ประสบผลสำเร็จ อีกทั้งวัฒนธรรมความคิดของผู้มีอำนาจในกระบวนการยุติธรรม ที่มุ่งฟ้องดำเนินคดีไปก่อน ส่วนการพิจารณาคดีให้เป็นภาระการพิจารณาของศาล ทำให้คดีรกรุงรังศาล และผลสุดท้ายอาจนำไปสู่วิกฤตเชิงสถาบันและวิกฤตเชิงโครงสร้าง

4.5 รูปแบบการดำเนินคดีการฟ้องคดีปิดปากหรือการดำเนินคดียุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วม

การฟ้องคดีปิดปากในคดีทั้งทางแพ่งและอาญา โดยเฉพาะความผิดหมิ่นประมาทอันเนื่องมาจากการพูดหรือแสดงความคิดเห็นหรือการติดตามตรวจสอบข้อร้องเรียนในประเด็นสาธารณะเรื่องต่างๆ จากการศึกษาแบ่งได้ออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบการฟ้องเพื่อให้หยุดการเรียกร้อยทางการเมือง

การเคลื่อนไหวของประชาชนในการเรียกร้อยทางการเมือง รัฐบาลจะใช้กลไกทางกฎหมายในการฟ้องคดีปิดปากต่อกลุ่มผู้ชุมนุมในคดีอาญามากกว่าคดีแพ่ง การดำเนินคดีต่อประชาชนที่ออกมาชุมนุมอย่างไม่เลือกหน้า การใช้กลไกการฟ้องคดีปิดปากก็เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความหวาดกลัว ยับยั้งการแสดงออกทางการเมืองและขัดขวางการเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างกว้างขวาง เมื่อพิจารณาถึงสิทธิเสรีภาพในประเด็นทางการเมือง การฟ้องคดีปิดปากเข้าคุกคาม แทรกแซง ก่อให้เกิดความท้อใจและความกลัว อีกทั้งทำให้กลไกการตรวจสอบภาคประชาชนกับการเมืองอ่อนแอในที่สุด

ตัวอย่างที่รัฐใช้การฟ้องคดีตามกฎหมายเป็นเครื่องมือในการดำเนินคดีฝ่ายตรงกันข้ามมีอยู่มากมาย ไม่ว่าจะเป็นการอาศัย พรบ.คอมพิวเตอร์ฯ คำสั่งคสช.ที่ 3/2558 (ห้ามชุมนุมตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป) พรบ.ชุมนุมสาธารณะฯ, ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 116(ข้อหายุยงปลุกปั่น), มาตรา 328 (ข้อหาหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา) ,พ.ร.บ.ประชามติฯ ดำเนินการต่อผู้ที่เห็นต่างจากตนเอง เช่น คดีเวทีวิชาการ ไม่ใช่ค่ายทหาร,คดีคนอยากเลือกตั้ง,คดี อาจารย์ชาญวิทย์,คดี อาจารย์วรเจตน์, คดี คุณเอกชัย,คดีทนายอานนท์ และดำเนินคดีกับแกนนำพรรคอนาคตใหม่

คดีของนายธนพล อีวสกุล บรรณาธิการสำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกันถูกดำเนินคดีจากรัฐด้วยการบุกจับตำรวจกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.) เมื่อ 29 มิถุนายน 2565 เป็นตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นมาตรการฟ้องปิดปากเพื่อตอบโต้ผู้ที่ออกมาเปิดโปงความลับที่รัฐต้องการปกปิด (ไทยรัฐออนไลน์, 2565) และต่อมาคดีของนายธนพล อีวสกุล บรรณาธิการบริหารสำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน ถูกฟ้องข้อหาหมิ่นประมาท คดีแรกจากการแชร์ข้อความการอภิปรายไม่

ไว้วางใจของรังสิมันต์ โรม และคดีที่ 2 เมื่อวันที่ 3 พ.ค. 2566 คดีจากกรณีที่เขาแชร์บทการอภิปรายไม่ไว้วางใจของเบญจา แสงจันทร์(วัชชีรานนท์ ทองเทพ, 2566) แต่เมื่อย้อนไปช่วงปี 2558 ธนาพล อิวสกุล เดิมเป็นเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์เพื่อสร้างความกลัวในการใช้เสรีภาพในการแสดงออกด้วยการเข้าค่ายทหารเพื่อรับทัณฑ์ เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2558 (ผู้อำนวยการแผนกเอเชียแปซิฟิก RSF, 2558, น. 8)

นอกจากนี้ข้อมูลสถิติจากสมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชนและไอลอร์ (2562, น. 6) พบว่า นักกิจกรรมทางการเมือง เป็นผู้ที่ถูกฟ้องคดีปิดปากถึงร้อยละ 27 กิจกรรมที่นำไปสู่คดีปิดปาก ด้วยการแสดงความคิดเห็นออนไลน์ การเข้าร่วมการประชุมการจัดกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ เอกสารร้องเรียนรัฐบาล

จากการศึกษาพบว่า รูปแบบการฟ้องเพื่อหยุดการเรียกร้องทางการเมืองเป้าหมายคือนักกิจกรรมทางการเมืองเป็นอันดับที่มากที่สุด ประเด็นทางการเมืองมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น โดยมีกิจกรรมที่นำไปสู่การฟ้องมากที่สุดเรียกลำดับคือ การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง เข้าร่วมการประชุม การจัดกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ และเอกสารเรียกร้องต่อรัฐบาล (กฤษฎา ศุภวรรณะกุล ศิริรุ่ง ศรีสุทธิพิศาลภพ และคณะ, 2565, น. 60-61) การฟ้องคดีโดยหน่วยงานรัฐใช้อำนาจทางปกครองมีบทบาทสำคัญในการฟ้องคดีปิดปาก และจากการศึกษาข้อมูลคดีปิดปากในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นคดีอาญามากกว่าคดีแพ่ง ด้วยผลคือมีการสร้างภาระที่หนักกว่าคดีแพ่งมาก แล้วการฟ้องร้องมาจากการฟ้องคดีโดยรัฐ คือกระบวนการขึ้นพนักงานอัยการฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรม เพราะการฟ้องคดีโดยรัฐใช้ทุนจำนวนน้อยมากในการฟ้องคดี

2. รูปแบบการฟ้องเพื่อหยุดการเรียกร้องฐานทรัพยากรธรรมชาติ

ภายใต้รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ที่มีที่มาจากรัฐประหารปี 2557 ขบวนการชาวบ้านด้านทรัพยากรชาวบ้านต่างมีความคับข้องใจ กับการเรียกร้องการแก้ปัญหา

28 วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1

ของรัฐบาล รัฐใช้กฎหมายและกำลังเข้าควบคุมและปราบปรามการเคลื่อนไหว อาทิ การใช้กำลังทหารติดตามข่มขู่ คุกคาม ผู้เคลื่อนไหว การจัดเวทีประชาคมในค่ายทหาร การใช้กฎหมายข่มขู่สาธารณะ เข้ามาควบคุมการเคลื่อนไหวขบวนการ การควบคุมเวทีวิชาการผ่านการขออนุญาตจากทหาร การที่รัฐบาลผลักดันโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ต่างๆ ที่ชาวบ้านรวมตัวกันคัดค้านกว่าทศวรรษ ข้อเท็จจริงในการดำเนินคดีกับชาวบ้าน หลังจากเวลาเพียงแค่ 6 เดือน หลังจากออกคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ 64/2557 และ 66/2557 เพื่อหยุดบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ มีชาวบ้านถูกดำเนินคดีกว่า 500 คดี จะเห็นได้ว่าสถานการณ์การเคลื่อนไหวเรียกร้องฐานทรัพยากรเผชิญภาวะหยุดชะงักในบริบทการของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (ณัฐกานต์ อัครพงศ์พิศักดิ์, 2565, น. 93 - 94)

การฟ้องในรูปแบบนี้บริษัทเอกชนด้านทรัพยากร หรือโครงการพัฒนาดำเนินคดีในข้อหาหลักคือ ข้อหาหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา กับนักการเมือง นักวิชาการและเจ้าของของสำนักพิมพ์ โดยคดีแต่ละคดี คดีจะมีการมูลค่าการฟ้องสูงและพบว่าทั้งนี้จากสถิติจาก สมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชนและไอลอว์ (2562, น. 6) พบว่า นักปกป้องสิทธิมนุษยชนและกลุ่มชาวบ้านเป็นผู้ที่ถูกฟ้องคดีปิดปากถึงร้อยละ 39 การฟ้องคดีปิดปาก ได้แก่

คดีของอานตีฮอลล์ที่ถูกฟ้องฐานนำเสนอข้อมูลการละเมิดสิทธิแรงงานข้ามชาติในโรงงานผลไม้กระป๋องหรือกรณีเหมืองทองเมืองเลยที่บริษัททำเหมืองฟ้องทั้งข้อหาหมิ่นประมาทและพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ

กรณีบริษัทธรรมเกษตร ที่ออกมาฟ้องแรงงาน องค์กรพัฒนาเอกชน นักปกป้องสิทธิ และนักข่าว ที่ออกมาเปิดเผยเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิแรงงานในฟาร์มธรรมเกษตร เป็นจำนวนสูงถึง 39 คดี

คดีที่ผู้ประกอบการเหมืองแร่ที่จังหวัดเลยฟ้องเยาวชนที่รายงานข่าวเกี่ยวกับมลพิษจากเหมืองแร่ผ่านรายการโทรทัศน์ รวมถึงฟ้องสถานีโทรทัศน์ที่เผยแพร่ข่าวดังกล่าวด้วย

กรณีที่บริษัทผู้รับสัมปทานทำเหมืองหินที่เขาคูหา อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา ฟ้องเรียกค่าเสียหายจากกลุ่มชาวบ้านที่ทำหนังสือร้องเรียนไปยังหน่วยงานของรัฐในข้อหาหมิ่นประมาททางแพ่ง โดยเรียกค่าเสียหายถึง 60 ล้านบาท

จากกรณีข้างต้นประเด็นที่ถูกฟ้องคดีปิดปากเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อมและโครงการพัฒนาในพื้นที่ชุมชน คนในชุมชนตลอดจนนักวิชาการ ได้ออกมาเสนอข้อเรียกร้อง ตีแผ่ความจริงกรณีเกี่ยวกับผลเสียที่เกิดจากโครงการพัฒนาและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ

กรณีของตรีรัตน์ ศิริจันทโรภาส รองเลขาธิการพรรคไทยสร้างไทยถูกดำเนินคดีด้วยการพาดพิงสัญญาสัมปทานไฟฟ้าและได้รับหมายศาลอาญากรุงเทพใต้ คดีอาญาและแพ่ง จากที่บริษัทกัลฟ์ เจพีเอ็นเอส จำกัด ยักขีใหญ่ในธุรกิจพลังงาน เป็นโจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหาย 100 ล้านบาท พร้อมกับนายรณกาจ ชินสำราญ และพรรคไทยสร้างไทย, กรณีเบญจา แสงจันทร์ สส.พรรคก้าวไกล ถูกฟ้องคดีนโยบายพลังงานของรัฐบาลว่าเอื้อต่อกลุ่มบริษัทกัลฟ์ จนทำให้กลายเป็นกลุ่มทุนพลังงานอันดับหนึ่ง(วัชรานนท์ ทองเทพ, 2566)

สฤณี อาชวานันทกุล นักเขียนและนักวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์ ถูกบริษัทกัลฟ์ เอ็นเนอร์จี ดีเวลลอปเม้นท์ (Gulf Energy Development) ฟ้องคดีหมิ่นประมาท ทั้งในคดีแพ่งและอาญา พร้อมเรียกค่าเสียหายกว่า 100 ล้านบาท โดยกล่าวหาว่าได้เขียนกล่าวหาว่าบริษัท กัลฟ์ผูกขาดโรงไฟฟ้า(สำนักข่าวอิศรา, 2566)

30 วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1

เบญจา แสงจันทร์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อภิปรายไม่ไว้วางใจพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชาในฐานะนายกรัฐมนตรี (ได้ออกคำสั่ง คสช. ฉบับที่ 54/2557 แต่งตั้งตนเองให้เป็นประธานคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ) ถึงการเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มทุนพลังงานนับตั้งแต่รัฐประหาร 22 พฤษภาคม ปี 2557 เป็นต้นมา เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มพลังงาน ส่งผลเสียอย่างร้ายแรงต่อประเทศชาติและประชาชน เพราะทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้นมาก พิจารณาจากสถานการณ์เศรษฐกิจตกต่ำอย่าง รุนแรงและราคาน้ำมันเชื้อเพลิงสูงขึ้น ในขณะที่รายได้ของกลุ่มทุนพลังงานกลับมีความ เติบโตแบบก้าวกระโดด(เบญจา แสงจันทร์, 2565b, น. 67)

ต่อมาปี 2564 ปรากฏว่าบริษัทกัลฟ์ เอ็นเนอร์จี ดีเวลลอปเม้นท์ มีนายสา รินทร์ รัตนาวดี ประธานเจ้าหน้าที่บริหารและผู้ถือหุ้นใหญ่ ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มทุน พลังงานที่ ส.ส. เบญจา ได้กล่าวถึงในการอภิปราย ได้ฟ้องคดีหมิ่นประมาทและฟ้องคดี แฝงคดีหมิ่นประมาทละเมิดและเรียกค่าเสียหายต่อ ส.ส. เบญจาเป็นจำนวน 100 ล้าน บาท แต่อย่างไรก็ดี ส.ส.เบญจาชี้ว่า **ข้อมูลทั้งที่เป็นที่เผยแพร่ต่อสาธารณะไม่มีข้อความ อันใดที่ฝ่าฝืนต่อความจริง**¹(เบญจา แสงจันทร์, 2565b, น. 67)

การฟ้องคดีปิดปากทั้ง 2 รูปแบบข้างต้น ส่งผลกระทบต่อผู้ถูกดำเนินคดี ดังนี้ 1) ปิดกั้นการถกเถียงอภิปรายประเด็นสำคัญ 2) ขาดการตรวจสอบการใช้อำนาจของ บริษัทและรัฐ 3) ผลักดันประชากรกลุ่มเปราะบางและยากจนให้เป็นคนขายขอบ 4) การมีค่าใช้จ่ายที่มาจากเงินภาษีของประชาชน 5) การเป็นตัวอย่างที่เป็นอันตรายและ

¹ ดูเพิ่มจากเอกสารคำให้การของ ส.ส.เบญจา ในฐานะจำเลยเมื่อวันที่ 27 ก.ค. 2564 ต่อศาลแพ่งกรุงเทพใต้ โดยมีความจำนงค์เพื่อให้ผู้อ่านพิจารณาถึงสิ่งที่เกิดขึ้น(เบญจา แสงจันทร์, 2565b, น.68 - 73)

สร้างความหวาดกลัวในการสิทธิเสรีภาพ(สมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชนและไอลอว์, 2562, น. 9) การฟ้องค่าเสียหายจำนวนมากดังกรณีตัวอย่าง สังเกตได้ว่าโจทก์ไม่คาดหวังที่จะชนะคดีจริง ๆ จึงมีลักษณะเป็นการฟ้องคดีปิดปากอย่างหนึ่ง

4.6 ปัญหาการดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมหรือการฟ้องคดีปิดปากในประเทศไทย

ในประเด็นปัญหาการฟ้องคดีปิดปาก ผู้วิจัยจะมุ่งชี้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้ถูกฟ้องโดยตรง ไม่ใช่ประเด็นการวินิจฉัยทางกฎหมาย แต่เป็นการวิเคราะห์ผลกระทบเพื่อทราบความทุกข์ยากของผู้ถูกฟ้องคดี ด้วยการวิเคราะห์เอกสารและฐานข้อมูล ทำให้เกิดความเข้าใจต่ออิทธิพลของการใช้กลไกทางกฎหมายเป็นเครื่องมือจัดการทางการเมือง ย่อมมีอำนาจไปกระทบผู้ถูกฟ้องโดยตรง 2 ประการ ดังต่อไปนี้

1. สภาพของผู้ฟ้องคดีที่ต้นทุนรวมที่สูงสูญเสียน้อยกว่า

สาเหตุการฟ้องคดีปิดปากในคดีอาญา เนื่องจากการดำเนินคดีไม่ว่าการฟ้องด้วยตนเองหรือร้องทุกข์ให้พนักงานสอบสวนคดีอาญาเป็นแนวทางที่ให้ประโยชน์รวม (Total Benefit) กับผู้ดำเนินคดีมากกว่า ต้นทุนรวม (Total Cost) ที่ผู้ดำเนินคดีจะต้องสูญเสีย(ปกป้อง ศรีสนิท, 2561, น. 16) กล่าวคือ ในการลงทุนด้านคดีคดีอาญานั้นไม่มีค่าขึ้นศาลและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีและโทษทางอาญามีผลรุนแรงและกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพในร่างกายและทรัพย์สินของผู้ถูกดำเนินคดี อีกทั้งมีประวัติดำเนินคดีที่กระทบต่อผู้ถูกฟ้องคดีในด้านการงานและความสัมพันธ์กับสังคม การติตราทางสังคม เหตุนี้ทำให้การดำเนินคดีอาญาย่อมสร้างความเสียหายแก่ผู้ถูกดำเนินคดีเป็นอย่างมาก

ผู้ฟ้องคดีจะเลือกใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นเครื่องมือในการบังคับและสร้างอำนาจต่อรองกับผู้ถูกดำเนินคดีเพื่อให้ตนมีฐานะสูงกว่าในการประนีประนอมยอมความและประโยชน์อื่นๆ

“การฟ้องเป็นคดีอาญา เช่น ความผิดฐานหมิ่นประมาท
ค่อนข้างสะดวกและมีต้นทุนต่ำ เพราะเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม
อาญาจะเข้ามาช่วยดำเนินคดีแทนผู้เสียหาย ซึ่งต่างจากกรณีการดำเนินคดีทางแพ่ง นอกจากนี้ข้อหาหมิ่นประมาททางอาญาก็มีบทกำหนดโทษจำคุกด้วย เอื้อต่อการสร้างสภาวะความกดดันและความกลัวให้กับจำเลย”(เสาวนีย์ แก้วจุลภาณุจณ์, 2565)

สะท้อนให้เห็นถึงการใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทำให้เกิดความยุ่งยากในกระบวนการเป็นภาระตกอยู่กับผู้ถูกฟ้องหรือจำเลยในคดีอาญา ตั้งแต่ขั้นตำรวจ ขั้นอัยการ และชั้นศาล กลายเป็นเครื่องมือในการดำเนินคดีแทน ส่งผลให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรทั้งเงินและเวลาเป็นจำนวนมาก แต่ต้นทุนการฟ้องต่ำ ไม่เพียงแค่นั้นอาจเกิดสภาวะความเครียดและความกังวลต่อผู้ถูกฟ้องคดี ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงความไม่คุ้มค่าด้านนิติเศรษฐศาสตร์ และความไม่คุ้มค่าของงบประมาณของรัฐ งบประมาณของสมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์และคณะ (2554) ศึกษาในเชิงเศรษฐศาสตร์ได้ชี้ว่า การยกเลิกความผิดทางอาญาสำหรับความผิดอาญาฐานหมิ่นประมาท ทำให้ต้นทุนของรัฐลดลงประมาณ 7,995 บาทต่อคดี (สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์และคณะ, 2554; สมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชน, 2562a, น. 47)

จากการศึกษาของกฤษฎา ศุภวรรณะกุล ศิริรุ่ง ศรีสุทธิพิศาลภพ และคณะ (2565, น. 61) การฟ้องคดีอาญาสูงถึงกว่าร้อยละ 90 เพราะส่วนใหญ่นั้นเป็นการฟ้องคดีโดยหน่วยงานรัฐ ผู้ฟ้องคดีไม่ได้ดำเนินการด้านคดีด้วยตนเอง แต่ให้พนักงานอัยการ

ฟ้อง เมื่อเป็นคดีอาญาพนักงานอัยการก็ไม่กล้าใช้อำนาจสั่งคดีไม่ฟ้อง จึงโยนการตัดสินใจ ตัดสินคดีไปยังศาลยุติธรรมต่อไป ส่วนการฟ้องแพ่งร้อยละ 5 น้อยมากเพราะการฟ้องแพ่งผู้ฟ้องจะต้องดำเนินการตรงไปที่ศาลยุติธรรมเองเลย มีทั้งค่าใช้จ่ายและขั้นตอนที่ตนต้องดำเนินการเองทั้งสิ้น สอดคล้องกับผลการสำรวจการฟ้องคดีปิดปาก SLAPP ในประเทศไทยจึงเน้นหนักด้วยการใช้เจ้าหน้าที่รัฐมาเป็นเครื่องมือและใช้กระบวนการยุติธรรมทำงานแทน โดยที่ผู้ฟ้องแทบไม่ต้องดำเนินการใดๆต่ออีก

ผู้ฟ้องคดีปิดปากมีความจำเป็นที่ต้องอาศัยผลประโยชน์จากกระบวนการยุติธรรมที่เป็นผลพลอยได้ มุ่งหวังทำลายแรงจูงใจในการติดตาม ตรวจสอบประเด็นสาธารณะ เพราะได้สร้างความกลัวจากโทษทางอาญาที่เป็นผลร้ายต่อจำเลย(สมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชน, 2562c, น. 17) กล่าวโดยสรุปคือ ผู้ฟ้องคดีทางอาญา อาศัยกฎหมายอาญาเป็นเครื่องมือในการคุกคามผู้ถูกดำเนินคดีเพื่อมุ่งหวังผลประโยชน์จากการข่มขู่เพื่อยับยั้งการมีส่วนร่วมในประเด็นสาธารณะ²

2. การฟ้องหรือการร้องทุกข์ในท้องที่ห่างไกลจากภูมิลำเนาจำเลยหรือผู้ต้องหา

กรณีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328 ความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา และกรณีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 ที่นำมาเป็นข้อหาใช้ในการดำเนินคดีเพื่อระงับการมี

² โดยส่วนมากการฟ้องคดีปิดปากในคดีอาญา ฝ่ายผู้ฟ้องหรือโจทก์มีทรัพยากรมากกว่าและมีความสามารถในการจ้างทนายความที่มีประสบการณ์ในการบรรยายฟ้องอย่างดี นับว่าเป็นทรัพยากรการฟ้องที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และกฎหมายอาญา มีโทษที่ไปกระทบด้วยการจำกัดสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชนโดยตรง

34 วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1

ส่วนร่วม โดยลักษณะเฉพาะ คือ กรณีที่ประชาชนได้ใช้สิทธิในการแสดงความคิดเห็นลงไปในสื่อสารสังคมออนไลน์หรือกรณีอื่น ศาลถือว่ากรณีเช่นนี้ถือว่าความเสียหายเกิดขึ้นทั่วราชอาณาจักร ตามฎีกาที่ 319/2560 ประกอบกับคงความผิดนี้เป็นความผิดอาญาต่อแผ่นดิน จึงทำให้ผู้ฟ้องหรือร้องทุกข์เพื่อปิดปากเลือกดำเนินคดีในท้องที่ที่ห่างไกลจากภูมิลำเนาของจำเลยเพื่อสร้างความลำบากในการให้ปากคำหรือการต่อสู้คดี เกิดภาระในด้านการเดินทาง ค่าน้ำมัน ค่าเสียโอกาสในการทำงาน หรือค่าเสียโอกาสอื่นๆ ตกแก่ผู้ต้องหาซึ่งต้องเดินทางมาให้ปากคำแก่พนักงานสอบสวนในท้องที่ห่างไกล

ตารางที่ 3 สรุปประเด็นปัญหา

ประเด็นหลัก	ปัญหาที่เกิดขึ้น
1. สภาพของผู้ฟ้องที่ต้นทุนรวมสูญเสียน้อยกว่า	- การดำเนินคดีไม่ว่าการฟ้องด้วยตนเองหรือ ร้องทุกข์ให้พนักงานสอบสวนคดีอาญาเป็นแนวทางที่ให้ประโยชน์ร่วมกับผู้ดำเนินคดีมากกว่าต้นทุนรวม (Total Cost) ที่ผู้ดำเนินคดีจะต้องสูญเสีย
2. การฟ้องหรือการร้องทุกข์ในท้องที่ห่างไกลจากภูมิลำเนาจำเลยหรือผู้ต้องหา	- กรณีการร้องทุกข์ การสอบปากคำของพนักงานสอบสวน และการฟ้องคดีต่อศาลที่เขตอำนาจที่ห่างไกล ทำให้เกิดภาระแก่ตัวของผู้ถูกดำเนินคดี สร้างอุปสรรคต่อวิถีชีวิตผู้ถูกดำเนินคดี

ที่มา: ผู้วิจัย, (2567)

จากประเด็นข้างต้นที่เสนอมากฤษฎา ศุภวรรณกุล ศิริรุ่ง ศรีสุทธิพิศาล ภพ และคณะ (2565, น. 90) แม้การฟ้องคดีปิดปาก หรือ SLAPP แม้จะไม่มี ความชัดเจนเป็นพื้นที่สีเทา ต่างฝ่ายต่างอ้างว่าตนมีสิทธิที่จะไปต่อสู้ในชั้นศาล แต่จะเห็นได้ อย่างประจักษ์กระบวนการต้องใช้ต้นทุนทุกอย่างมีทั้งเวลา ค่าใช้จ่าย และภาวะบั่น ทอนทางจิตใจของผู้ถูกฟ้องและครอบครัว

บทสรุป

จากการข้อมูลจากการรวบรวมสารสนเทศข้อหาของคดีปิดปาก SLAPP ใช้ กฎหมายเป็นเครื่องมือด้วยการพิจารณาจากประโยชน์สาธารณะและการเคลื่อนไหว ทางการเมืองเป็นหลัก โดยกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญที่มักตกเป็นเหยื่อ จำเลยในคดีฟ้องปิด ปากโดยส่วนใหญ่ คือกลุ่มนักสิทธิมนุษยชนและนักกิจกรรมที่ออกมาเคลื่อนไหวทางการเมือง ข้อหาแห่งคดี ได้แก่ ข้อหาฐานหมิ่นประมาท ข้อหาตามพระราชบัญญัติว่าด้วย การกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ข้อหาเกี่ยวกับความมั่นคงและความสงบ เรียบร้อยของประชาชน ข้อหาความผิดตามพระราชบัญญัติชุมนุมสาธารณะ ด้านการ ฟ้องคดีที่มาจากกลไกของรัฐ คือการฟ้องผ่านพนักงานอัยการที่มากกว่าการฟ้องด้วย ตนเองของเอกชนเพราะใช้ต้นทุนน้อยกว่า

สถานการณ์การฟ้องคดีปิดปากย่อมทำให้ผู้คนเกิดความเหนื่อยล้าใน กระบวนการยุติธรรมและสร้างผลเสียต่อเสรีภาพที่แสดงออกและสิทธิทางการเมืองใน ที่สุด การฟ้องคดีเพื่อกลั่นแกล้งและไปยับยั้งความจริง ย่อมทำให้ผู้ถูกฟ้องกดดัน ไม่กล้าสู้คดีต่อไป เกิดความไม่เป็นธรรม เมื่อการพิจารณาคดีล่าช้า ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่าย ในการต่อสู้คดีจำนวนมากและเสียเวลานาน ผลโดยตรงอีกประการหนึ่งคือ ปัญหา กฎหมายอาญาเพื่อและปริมาณคดีในศาลเพิ่มจำนวนขึ้นจนไม่อาจอำนวยความสะดวก

ให้กับผู้อื่นที่มีความเดือดร้อนที่จะมาในกระบวนการยุติธรรมได้อย่างแท้จริง ซึ่งเรียกว่า “คดีรกรงรกรก”

ในขณะที่เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศในบริบทของโลก เช่นเดียวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทย เป้าหมายด้านการส่งเสริมความสงบสุขที่ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม ดังเห็นได้จากงานของจิรวัดน์ สุริยะโชติขยาภกุล และนภริฎ พิศลยบุตร (2560, น.38 และ 369) พบว่า รัฐควรที่จะมีการปรับใช้กฎหมายป้องกันการฟ้องคดีปิดปาก เพื่อแก้ไขปัญหาการลิดรอนการมีส่วนร่วมของสาธารณะ (Anti-SLAPP) พร้อมทั้งระบุแนวทางแก้ปัญหาด้วยการพิสูจน์คดีในชั้นศาล ย่อมเห็นได้ประจักษ์ถึงความสำคัญของการประคับประคองปัญหาข้างต้น ดังนั้นกรณีการฟ้องปิดปากนั้นเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญและให้ความสนใจเป็นพิเศษ เพราะสังคมใดที่มีการใช้ “การฟ้องปิดปาก” มากก็แสดงให้เห็นว่าสังคมนั้นปราศจากความเป็นนิติรัฐ นิติธรรม (ชำนาญ จันทร์เรือง, 2561) และไม่เป็นไปเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย อีกทั้งเป็นการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือที่มีเป้าหมายเพื่อเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสถาบันประชาธิปไตย และอาจกล่าวได้ว่าปรากฏการณ์เช่นนี้อาจเป็น “ปรากฏการณ์อย่างหนึ่งของระยะเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยของไทยที่สุดท้ายแล้วไม่สามารถประสบความสำเร็จในการสร้างความเข้มแข็งของประชาธิปไตย (democratic consolidation) กล่าวคือ เปลี่ยนผ่านแล้วกลับไม่เป็นประชาธิปไตย (ดังความคาดหวังทั้งทางทฤษฎีและในชีวิตจริง)” (สุรชาติ บำรุงสุข, 2562) หรือกล่าวอย่างถึงที่สุดว่าประชาธิปไตยไม่เข้มแข็งไม่ตั้งมั่นกลายเป็นกระบวนการย้อนกลับ (reverse process) กลับเป็นเผด็จการอำนาจนิยม ซึ่งการฟ้องคดีปิดปากอาจเป็นปรากฏการณ์ที่ชี้ให้เห็นถึงสภาพปัญหาอันสำคัญยิ่งในกระบวนการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย

บรรณานุกรม

- Chris Park and Michael Allaby. (2013). *A Dictionary of Environment and Conservation*. Oxford U.K.: University of Oxford.,
- Geore W. Pring and Penelope Canan. (1996). *SLAPPs Gettind Sued for Speaking Out* Philadaphia: Temple University Press.
- King, N. (2004). Using templates in the thematic analysis of text C. Cassell & G. Symon *Essential guide to qualitative methods in organizational research* (257-270). UK London: Sage.
- กฤตนันท์ เตนากุล และวรรณวิภา เมืองถ้ำ. (2566). มาตรการคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแสทุจริตจากการดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์. วารสารสังคมศาสตร์ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 7 (1) มกราคม-มีนาคม.
- กฤษฎา ศุภวรรณะกุล ศิริรุ่ง ศรีสุทธิพิศาลภพ และคณะ. (2565). *SLAPP* หนึ่งฝันกับการถูกฟ้องปิดปาก (1) (อรพิน ลิลิตวิศิษฎ์ และฐิติพันธ์ พัฒนมงคล). กรุงเทพฯ: ชมรมนักข่าวสิ่งแวดล้อม ร่วมกับมูลนิธิศูนย์ข้อมูลชุมชน ฝ่ายพัฒนาเครือข่ายสื่อพลเมือง สำนักเครือข่ายและการมีส่วนร่วมสาธารณะ องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ไทยพีบีเอส) และ CCFD-Terre Solidaire
- โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน (iLaw). (2552). โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน หรือ iLaw. <https://www.ilaw.or.th/about-us>

38 วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1

- จตุพร โอวัฒนาพานิช. (2564). มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการฟ้องคดีปิดปากในคดีอาญา. (นิติศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ. (คณะนิติศาสตร์).
- จตุพร โอวัฒนาพานิช. (2565). มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการฟ้องคดีปิดปากในคดีอาญา. วารสารกฎหมาย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 40 (2) กรกฎาคม.
- จิรวรรณ สุริยะโชติชยางกุล และนภริฎ พิศลยบุตร. (2560). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาวิจัย การสำรวจสถานะของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทยและทางเลือกมาตรการทางเศรษฐศาสตร์สังคม และกฎหมายสำหรับเป้าหมายที่ 16: การส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนให้ทุกคนเข้าถึง ความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบและครอบคลุมในทุกระดับ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.).
- จุมพล หนีพานิช. (2551). การวิจัยเชิงคุณภาพในทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ (2). กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจณิตตา จันทวงษา. (2566). ไปให้ไกลกว่า ‘นิรโทษกรรม’ พาสังคมไทยเปลี่ยนผ่านสู่ความยุติธรรม. from 101 Public Policy Think Tank
- ศูนย์ความรู้นโยบายสาธารณะเพื่อการเปลี่ยนแปลง และThe 101.Word
https://www.the101.world/transitional-justice-thai-politics/?fbclid=IwAR2kvDfL4ZOrgWFevyuhnqvrI8rcqQwA_uI62x1UZ0RbS5a0iktJmLJBBIl
- ชำนาญ จันทรเรือง. (2561). การฟ้องปิดปาก. <http://public-law.net/publaw/view.aspx?id=2039>

ณัฐ จิตพิทักษ์กุล. (2563). แนวคิด พัฒนาการ และการพิจารณาเรื่องการดำเนินคดี

เชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมของสาธารณชนในกฎหมาย

ต่างประเทศเพื่อนำมาบังคับในกฎหมายไทย. วารสารวิชาการ คณะ

นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 8 (1) มกราคม-มิถุนายน

ณัฐ จิตพิทักษ์กุล. (2560). มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองการมีส่วนร่วมของ

ประชาชนในประเด็นสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับคดีสิ่งแวดล้อม: ศึกษากรณีการ

แก่งล้งฟ่อง. (นิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

(นิติศาสตร์ สาขากฎหมายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม).

ณัฐกานต์ อัครพงศ์พิศักดิ์. (2565). จาก "ถนน" สู่ "สภา": การตั้งพรรคสามัญและการ

ลงสมัครรับเลือกตั้งของเอ็นจีโอและนักกิจกรรมในพรรคอนาคตใหม่. วารสาร

สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 18 (2) กรกฎาคม-ธันวาคม, 73-106.

ทศพล ทรรศนกุลพันธ์. (2562). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง สภาพปัญหาและ

สู่ทางสนับสนุนสิทธิในการรวมกลุ่มบนโลกไซเบอร์เพื่อแสดงออกในประเด็น

ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

ทศพล ทรรศนกุลพันธ์. (2564). 14 ไอเดียสร้างสรรค์ ต่อต้านการ ‘ฟ้องคดีตบปาก.

Retrieved from [https://themomentum.co/ruleoflaw-](https://themomentum.co/ruleoflaw-slapps/?fbclid=IwAR2xmugg07Po4a6DbgC5PZbRBhdvqsXwhgpdPoiUr_-Sfo0peFyDZcP5810)

[slapps/?fbclid=IwAR2xmugg07Po4a6DbgC5PZbRBhdvqsXwhgpdPoiUr_-Sfo0peFyDZcP5810](https://themomentum.co/ruleoflaw-slapps/?fbclid=IwAR2xmugg07Po4a6DbgC5PZbRBhdvqsXwhgpdPoiUr_-Sfo0peFyDZcP5810)

ไทยรัฐออนไลน์. (2565). ‘ฟ้องปิดปาก’ มาตรการตอบโต้ผู้เปิดโปงความลับที่รัฐอยาก

ปกปิด.

<https://plus.thairath.co.th/topic/politics&society/101750?fbclid=I>

40 วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1

wAR1ACAQBqIKWmuglGEa4Gdtq2Dx3A0k69bbAnW-
y_1EOIHDSABSzolb0J1M

ธนธร จิรจุริช. (2567). ย้อนเหตุการณ์ #นักข่าวโดนจับ จากการปฏิบัติหน้าที่.

<https://theactive.net/data/journalist-arrested-history/>

นวลน้อย ตรีรัตน์. (2559). ว่าด้วย SLAPPs.

http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1381491061

นิธิกร ธรรมลังกา. (2567). ศาลให้ประกันตัว นักข่าว-ช่างภาพอิสระ หลังมีคำสั่ง

อนุญาตให้ฝากขัง คดีสนับสนุนทำลายโบราณสถาน. from

Workpointtoday <https://workpointtoday.com/matilda-the-musical/>

บรรณาธิการไทยรัฐออนไลน์. (2567). ฟ้องปิดปากนักกิจกรรมมลายู ปัญหาภาคใต้ใน

รัฐบาลพลเรือนยังถูกแก้ด้วยวิธีเดิมๆ คือ การทหารนำการเมือง.

https://plus.thairath.co.th/topic/politics&society/104137?fbclid=IwAR1X6rwHjQxIUspZOVmwHd1r6oSK8SqUVA_E6OQeWQsuvNDW9Ax__9XzMME

ปิยชีไทย. (2566). เปิดสถิติ นักกิจกรรมภาคใต้ถูกฟ้องปิดปาก (SLAPP) หรือไม่
กองทัพบกชี้แจงอย่างไร.

https://www.bbc.com/thai/articles/c0dy9003w84o?fbclid=IwAR08_8TDddZJuCQd4mh-Fo6nEcuZphE5TyLRZuDqmGaDEyk-qRNTJgLBYaE

- เบญจา แสงจันทร์. (2565a). การประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 13 (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่ 1) เป็นพิเศษ เพื่อพิจารณาญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี วันที่ 25 กรกฎาคม 2565. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- เบญจา แสงจันทร์. (2565b). พุดถึงข้างกลางสภา. กรุงเทพฯ: บริษัท ภาพพิมพ์ จำกัด.
- ปกป้อง ศรีสนิท. (2561). กฎหมายต่อต้านการดำเนินคดีเพื่อยับยั้งการมีส่วนร่วมทางสาธารณะ (Ati-SLAPP Law) วารสารวิชาการสิทธิมนุษยชน (*Thailand Human Right Journal*) 3 (2) กรกฎาคม-ธันวาคม
- ประชาไท. (2565). เปิดตัวหนังสือ ‘สร้างความเข้าใจฟ้องปิดปาก’ เครื่องมือสร้างความปลอดภัยรายงานข่าวสำหรับทุกคน.
<https://prachatai.com/journal/2022/09/100662>
- ผู้จัดการออนไลน์. (2567). ศาลอนุญาตให้ฝากขัง-ให้ประกันนักข่าวประชาไท สนับสนุนคนร้ายพ้นสีพระราชวัง.
<https://mgronline.com/crime/detail/9670000013290>
- ผู้อำนวยการแผนกเอเชียแปซิฟิก RSF. (2558). รายงานผลกระทบของ รัฐประหารปี 2557 ต่อสื่อมวลชน (*Reporters Without Borders For Freedom of Information*) Paris: BENJAMIN ISMAÏL.
- มงคล บางประภา. (2564). เสวนาสถานการณ์การคุกคามสื่อสิ่งแวดล้อมโดยการฟ้องกลั่นแกล้งในประเทศไทย กรุงเทพฯ: ชมรมนักข่าวสิ่งแวดล้อม.
- มติชนออนไลน์. (2567). ทนายเตรียมเสนอยื่นคำนำฝากขัง 2 นักข่าว ไปทำข่าวแต่โดนจับ ฝากข้อตั้งคำถามกับ ตร.
https://www.matichon.co.th/local/crime/news_4422493

42 วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1

รุ่งระวี สุนทรวีระ. (2560). การดำเนินคดีอาญาฐานหมิ่นประมาทเพื่อยับยั้งการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ. (นิติศาสตรมหาบัณฑิต (สาขากฎหมายอาญา)). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ. (คณะนิติศาสตร์).

วัชรานนท์ ทองเทพ. (2566). *SLAPPS*: เหตุใด กลุ่มวิพากษ์สังคมและธุรกิจตกเป็นเป้าฟ้องปิดปากมากขึ้น: BBC Thai.

วีรดา แซ่ลิ้ม. (2564). เสวนาสถานการณ์การคุกคามสื่อสิ่งแวดล้อมโดยการฟ้องกลั่นแกล้งในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: ชมรมนักข่าวสิ่งแวดล้อม.

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2557). ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน.

Retrieved from <https://tlhr2014.com/about>

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2566). ข้อเสนอแนะในการยุติการดำเนินคดีทางการเมืองนับตั้งแต่รัฐประหาร 2557 – ปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน.

ศูนย์วิจัยดิเรกขัยนาม. (2563). เสวนาวิชาการ ประตุไม่ปิดตาย: การคุกคาม เสรีภาพ และความเป็นอารยะในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์และคณะ. (2554). รายงานฉบับสมบูรณ์เล่ม 1 เรื่อง นิติเศรษฐศาสตร์ของระบบยุติธรรมทางอาญาของไทย (โครงการวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์ *Economic Analysis of Criminal Law*) กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชน. (2551). สมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชน.

<https://naksit.net>

สมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชน. (2562a). รายงานข้อเสนอแนะต่อการคุ้มครองผู้ใช้สิทธิและเสรีภาพเพื่อการมีส่วนร่วมในประเด็นสาธารณะ. กรุงเทพฯ:

สมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชน. (2562b). รายงานข้อเสนอแนะต่อการคุ้มครองผู้ใช้สิทธิและเสรีภาพเพื่อการมีส่วนร่วมในประเด็นสาธารณะจากการถูกฟ้องคดี. กรุงเทพฯ:

สมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชน. (2562c). รายงานข้อเสนอแนะต่อการคุ้มครองผู้ใช้สิทธิและเสรีภาพเพื่อการมีส่วนร่วมในประเด็นสาธารณะจากการถูกฟ้องคดี. กรุงเทพฯ: สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชนและมูลนิธิสืบสวนวัฒนธรรม.

สมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชน. (2562d). รายงานวิจัย *SLAPP* คดีฟ้องปิดปาก. กรุงเทพฯ.

สมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชนและไอลอว์. (2562). *SLAPP* คืออะไรและทำไมเราถึงต้องให้ความสำคัญ การทำให้เสียงวิจารณ์เงียบลงในไทยและประเทศอื่นๆ ทั่วโลก. กรุงเทพฯ: สมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชนและไอลอว์.

สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย. (2567). แฉถกการณัสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย กรณีนักข่าวสำนักข่าวประชาไท และช่างภาพอิสระถูกตำรวจจับกุมตามหมายจับศาลอาญาฯ. กรุงเทพฯ: สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย.

สำนักข่าวอิศรา. (2566). กฎหมายป้องกันฟ้องปิดปาก ส่งเสริมการมีส่วนร่วมต่อต้านทุจริต -ปกป้องประโยชน์สาธารณะ.

44 วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1

<https://www.isranews.org/article/isranews-scoop/118917-isranewsss-3.html>

สุทธิดา ใจสำริด. (2563). ปัญหากรณีราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา: ศึกษากรณีการฟ้องคดีอาญาโดยไม่สุจริตตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161/1. (นิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ. (คณะนิติศาสตร์).

สุรชาติ บำรุงสุข. (2562). สุรชาติ บำรุงสุข | ระบอบพันทางกับ การเปลี่ยนผ่านแบบ ไตรภาค. มติชนสุดสัปดาห์.

เสาวนีย์ แก้วจุลกาญจน์. (2564). เสวนาสถานการณ์การคุกคามสื่อสิ่งแวดล้อมโดยการฟ้องกลั่นแกล้งในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: ชมรมนักข่าวสิ่งแวดล้อม.

เสาวนีย์ แก้วจุลกาญจน์. (2565). เปิดตัวหนังสือ ‘สร้างความเข้าใจการถูกฟ้องปิดปาก (SLAPP)’ "หนึ่งฝัน"กับการถูกฟ้องคดีปิดปาก โดยชมรมนักข่าวสิ่งแวดล้อม ร่วมกับ มูลนิธิศูนย์ข้อมูลชุมชน Community Resource Center (CRC) คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล International Commission of Jurists: ICU และ สำนักเครือข่ายสารธารณะ ไทยพีบีเอส In. กรุงเทพฯ: SEA Junction หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร.

อังคณา นีละไพจิตร. (2565). รายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนทั่วโลก ประจำปี 2564-2565 ในการประชุมแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล กรุงเทพฯ: แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย.